

Hoger onderwijs vanuit een West-Vlaams perspectief

Lieselot Denorme • sociaaleconomisch beleid, WES

Het hogeronderwijslandschap is de laatste jaren grondig hervormd. Associaties werden aangegaan, de BAMA-structuur werd ingevoerd en rationalisatie deed haar intrede. WES bracht **prof. dr. Piet Vanden Abeele**, rector van K.U.Leuven Campus Kortrijk, **Piet De Leersnyder**, directeur KHBO, **Eric Halsberghe**, directeur KATHO en **prof. ir. Lode De Geyter**, directeur HOWEST, samen en sprak met hen over de toekomst van het West-Vlaamse hoger onderwijs.

K.U.Leuven Campus Kortrijk, KHBO en KATHO maken beiden deel uit van de Associatie K.U.Leuven. HOWEST behoort tot de Associatie Universiteit Gent.

De associatievorming had onder andere als doel de concurrentie tussen instellingen ten gevolge van een overlapping in het opleidingsaanbod af te bouwen. Is dat doel gerealiseerd?

Piet De Leersnyder, KHBO: "Uit analyses blijkt dat KATHO en KHBO zelden in elkaars vijver vissen. Een evenwichtig onderwijsaanbod in het noorden en het zuiden van de provincie West-Vlaanderen is en blijft volgens mij een goede zaak. Dubbels zijn niet noodzakelijk negatief. Zeker niet als we de bedoeling hebben om mensen binnen onze provincie te laten studeren. Als wij hier in het noorden van de provin-

cie opleidingen stopzetten omdat er ook een aanbod in het zuiden is, dan vrees ik dat veel studenten buiten de provincie zullen trekken."

Lode De Geyter, HOWEST: "Wij stellen inderdaad vast dat als wij aan onze studenten vragen wat hun tweede keuze was om te studeren, zij meestal instellingen in Gent opnoemen. Dat duidt er eveneens op dat de opleidingen in West-Vlaanderen op dit ogenblik vrij complementair zijn. Op een paar uitzonderingen na natuurlijk, maar dat scheidt dan een beetje de competitie in een paar domeinen, wat ons wakker houdt."

Het opleidingsaanbod wordt niet alleen binnen de associaties bepaald, ook de overheid heeft inspraak.

Piet Vanden Abeele, K.U.Leuven Campus Kortrijk: "De overheid dwingt de instellingen een beetje om werk te maken van rationalisatie. De 'Commissie Rationalisatie', waar ook de instellingen voor hoger onderwijs deel van uitmaken, ontwikkelde een aantal objectieve criteria die moeten aanduiden in welke opleidingen er nood tot rationaliseren is. Op dit moment worden de professionele bachelors onder de loep genomen, later is het de beurt aan de academische bachelor- en masteropleidingen."

Vindt u deze overheidsinmenging terecht?

Piet Vanden Abeele: "Het is te vroeg om daar veel over te zeggen. Op dit ogenblik bestaan alleen voorlopige lijsten, waarbij men enkel rekening heeft gehouden met het aantal studenten in een opleiding. Men keek nog niet naar de uitzonderingsmaatregelen, zoals voor de aanwezigheid van knelpuntberoepen en de geografische spreiding van opleidingen."

Lode De Geyter, HOWEST:

"De opleidingen in West-Vlaanderen zijn vrij complementair."

Piet De Leersnyder, KHBO

"Het bedrijfsleven moet het opleidingsaanbod helpen bepalen."

Inspraak van het bedrijfsleven

Piet De Leersnyder: "Het is volgens mij van fundamenteel belang om ook het bedrijfsleven bij de gesprekken over het opleidingsaanbod te betrekken. Je kunt dan wel vertrekken van een wat abstracte lijst van knelpuntberoepen voor Vlaanderen, maar een knelpuntberoep in een regio is voor mij pas een knelpuntberoep als daar in die regio behoefte aan is. Waar heeft West-Vlaanderen nood aan? Dat moeten we weten! Het is goed mogelijk dat we voor een aantal opleidingen tot een rationalisatie moeten komen, maar ik ben er even goed van overtuigd dat er een aantal blinde vlekken zijn die een dringende behoefte hebben aan één of andere opvulling. Als we weten waar de overlappings zitten en wat de lacunes zijn, kunnen we met een coherent plan naar Brussel gaan. Met de steun van de bedrijfswereld kunnen we de overheid overtuigen dat er in onze regio iets moet gebeuren en dat het onderwijs daar zijn verantwoordelijkheid in draagt."

Is er op dit moment reeds overleg met de bedrijfswereld?

Piet De Leersnyder: "Dat overleg is er wel, maar het lijkt mij een beetje te veel ad hoc."

Binnen KHBO maken we er wel werk van. Sinds enkele jaren heeft elke opleiding een adviesraad, samengesteld uit verantwoordelijken van de opleiding in kwestie en van het afnemende werkveld. Minstens één keer per jaar komt de raad samen om het curriculum te evalueren. En dat werkt! Ik

voel dat zowel het werkveld als onze opleidingsverantwoordelijken daar zeer tevreden over zijn. We moeten dus op een intensieve manier overleggen, ook in een West-Vlaamse setting, om te kijken hoe we mekaar kunnen helpen en versterken. Als je daar een overlegplatform toe creëert, zullen die noden op een veel natuurlijkere manier naar boven komen."

Lode De Geyter: "Ook wij hebben zeer positieve ervaringen met dergelijk overleg. Ik denk dat zo'n oefening heel belangrijk is, je moet de confrontatie soms eens durven aangaan."

Ik wil toch ook opmerken dat we niet altijd zomaar blind datgene hoeven te volgen wat het bedrijfsleven nodig heeft. We proberen daar uiteraard aan te voldoen, maar ik vind ook dat het hoger onderwijs, de universiteiten in het bijzonder, de plicht hebben om een stukje vooruit te lopen inzake een aantal ontwikkelingen en tendensen en dat ze de richting moeten aangeven voor een aantal bedrijven. Zo krijgen bedrijven het juiste kompas in handen, de juiste handleiding om te weten waar zij in de toekomst naartoe kunnen gaan."

Eric Halsberghe, KATHO: "Er is een natuurlijke osmose met het werkveld door de vele contacten die onze docenten met dit werkveld hebben, door stages, afstudeerwerken, permanente vorming, maatschappelijke dienstverlening en praktijkgebaseerd onderzoek. Dit leidt tot een voortdurende aanpassing van de curricula rekening houdend met de ontwikkelingen in het werkveld."

Wie moet dergelijk platform voor overleg tussen de bedrijfswereld, de academische wereld en de overheid creëren?

Piet De Leersnyder: "Ik denk dat de provinciale overheid daar het best voor geschikt is. Ik heb altijd een goed gevoel gehad bij de initiatieven van gouverneur Paul Breyne om de programmatie van nieuwe opleidingen mogelijk te maken op het ogenblik dat het structuurdecreet tot stand kwam. Hij zette onderwijspartners rond de tafel en ging in zijn hoedanigheid als gouverneur mee concrete vragen ondersteunen in Brussel."

Migratie van West-Vlaamse studenten

43% van de West-Vlaamse hogeschoolstudenten verlaat onze provincie om in Gent of Brussel te gaan studeren. Hoe kijkt u hier tegenaan?

Piet Vanden Abeele: "Persoonlijk vind ik het niet slecht dat jonge West-Vlamingen hun vleugels uitslaan en elders naartoe trekken, integendeel. Ik zou het zeer erg vinden mocht iedereen onder zijn provinciale kerktoren gaan studeren. Indien het beperkte lokale aanbod er echter voor zorgt dat een aantal jongeren niet verder studeert, hebben we wél een probleem. Dit is een vreselijke verspilling van potentiële grijze materie. Indien we er daarnaast niet in slagen om jongeren van andere provincies naar Vlaanderen aan te trekken omdat hier geen eigen specifiek aanbod is, dan is dat ook niet goed. Daarenboven zitten we met het probleem dat veel West-Vlaamse studenten na hun studies niet meer naar de provincie terugkeren."

Lode De Geyter: "Inderdaad, die brain-drain moeten we proberen tegen te gaan. Als je het gewoon loslaat, dan weten we dat West-Vlaanderen en Limburg een periferie zullen worden. De overheid zal dus bepaalde mechanismen moeten hanteren om dat tegen te gaan. Op dit moment investeert de Vlaamse regering jaarlijks minstens 1 miljard euro meer voor hoger onderwijs en onderzoek in de Vlaamse Ruit, zijnde Brussel, Leuven, Gent en

Antwerpen, dan in West-Vlaanderen en Limburg. Dat werkt die braindrain natuurlijk in de hand. Waarom niet een stuk in West-Vlaanderen of Limburg investeren om geen braindrain te hebben, maar een braingain? Ik vind trouwens dat we het ook ruimer moeten zien dan Vlaanderen. We moeten de ambitie hebben om met iets unieks, al dan niet in een samenwerkingsverband over de associaties heen, West-Vlaanderen op de kaart te zetten van Europa of zelfs van de wereld. Hoe kunnen we studenten van daar naar hier halen en zelfs houden?"

Piet De Leersnyder: "Ik zie studenten liever in West-Vlaanderen blijven dan dat ze naar Gent gaan, ik ben daar eerlijk in. We zien allemaal graag opleidingen met een

universiteit of aan een hogeschool studeert, maar ook aan welke hogeschool. Niet wat ze willen studeren primeert dus, wel waar ze kunnen studeren. Dat is antidemocratisch. Diegenen die het zich kunnen permitteren kunnen gaan waar ze een ruime keuze hebben, terwijl de rest zich beperkt tot een opleiding in de nabije omgeving. Als we willen dat studenten hun capaciteiten ten volle ontplooiën, dan moeten we er dus voor zorgen dat er lokaal een vrij volledig aanbod is, in elk geval wat betreft de bacheloropleidingen."

Lode De Geyter: "Vandaar vind ik dat we het ook eens economisch moeten benaderen. Je kan wel zeggen 'we gaan niet overal alles aanbieden', maar als je 30 West-Vlamingen in Gent of Leuven laat studeren

regio een professionele bacheloropleiding volgen. Natuurlijk is het slaagpercentage dan hoger!

Daarnaast is het zo dat veel van de studenten die bij ons uitblinken na drie jaar beslissen om te gaan werken. Ze zetten de stap niet meer naar de universiteit. Waarom zouden ze ook, als ze toch al vijf werkaanbiedingen hebben nog vóór ze afgestudeerd zijn? Het is jammer te moeten vaststellen dat je zo'n potentieel verliest."

Eric Halsberghe: "Er zijn ook positieve ontwikkelingen. Er is een toename van het aantal studenten van buiten West-Vlaanderen. Het zal erop aankomen een aantal duidelijke politieke standpunten in te nemen om de toekomst van het hoger onderwijs in West-Vlaanderen veilig te stellen. Er zijn mijn inziens vijf grote uitdagingen. Ten eerste moeten we het hoger onderwijsaanbod verbeteren en een voor West-Vlaanderen nadelige rationalisatie tegengaan. Daarnaast moeten we de slagkracht van het hoger onderwijs versterken door meer middelen voor onderzoek, kennisvalorisatie en innovatie naar West-Vlaanderen te laten vloeien. Een derde punt is dat we verder moeten samenwerken om de aantrekkingskracht van het hoger onderwijs in West-Vlaanderen te verhogen. Ten vierde moeten we een hoofdrol spelen in de tweede democratiseringgolf, met het uitbouwen van leerladders in leernetwerken met verschillende onderwijsaanbieders en tot slot moeten we ook de mobiliteit verbeteren."

Mobiliteit

Piet De Leersnyder: "Ik heb onlangs het opleidingsaanbod in West-Vlaanderen in kaart gebracht. Dit was nogal confronterend. Het hogeronderwijsaanbod ligt in West-Vlaanderen op een noord-zuidas, van Oostende over Brugge naar Kortrijk. Als je dat ziet op de kaart van West-Vlaanderen, dan zit die as tegen de oostelijke grens van de provincie aangeduwd. Een groot deel van de westkant, en zeker de Westhoek, heeft geen aanbod. In termen van kilometers ligt dat aanbod niet ver, maar als je dat vertaalt naar bereikbaarheid, vlotte toegang en mobiliteit in termen van open-

Piet Vanden Abeele, K.U. Leuven Campus Kortrijk

"Indien het beperkte lokale aanbod ervoor zorgt dat een aantal jongeren niet verder studeert, hebben we een immens probleem."

mooie bezetting. Maar ik volg ook Piet Vanden Abeele als hij zegt dat we niet krampachtig alle opleidingen in West-Vlaanderen moeten willen aanbieden, dat is een totaal verkeerde invalshoek. Mocht echter blijken dat het aanbod in West-Vlaanderen inderdaad een rem is op de democratisering en de toegang van jonge West-Vlamingen tot het hoger onderwijs, dan is dat zoals reeds gezegd een fenomenaal probleem. We moeten maar eens analyseren of dat zo is. Mocht die hypothese bevestigd worden, dan hebben we een heel sterk dossier om in Brussel te gaan aankloppen."

Piet Vanden Abeele: "Uit een studie van de Leuvense econoom Verboven blijkt dat de opleidingskeuze voor een groot deel bepaald wordt door de verplaatsings- en huisvestingskost. De afstand bepaalt dus in belangrijke mate of een student aan een

omdat het aanbod hier niet is, wat is de meerkost voor die ouders dan? Breng dat ook eens in rekening. En vergelijk dat eens met de kost om een docent van Gent of Leuven naar West-Vlaanderen te krijgen.

Ik wil daar zelfs nog dieper op ingaan. Een studie wees uit dat West-Vlaamse studenten over het algemeen een groter slaagpercentage hebben dan studenten uit andere provincies. Ik ben ervan overtuigd dat het voorgaande hier een rol in speelt. Dat men slimmer zou zijn in West-Vlaanderen dan in de andere provincies, daar twijfel ik aan. Omwille van de kostprijs blijven veel West-Vlaamse studenten in eigen regio studeren. En wat heb je hier van aanbod? Vooral professionele bachelors. Bijgevolg zullen studenten met het potentieel om voor een master te gaan, maar dat omwille van financiële redenen niet kunnen doen, in de

baar vervoer, dan denk ik dat we een probleem hebben. Ik vertel niets nieuws, dat is in een West-Vlaamse politieke context geen nieuw dossier. Maar ik denk dat ik geen fout maak als ik zeg dat daar sinds 1999 of 2000 niets aan gebeurd is. Mocht uit onderzoek blijken dat dit echt een rem is voor het zetten van de stap naar hoger onderwijs, dan is dat inderdaad problematisch en dan moeten we ons daar eens goed mee gaan bezighouden.”

Piet Vanden Abeele: “Ook grensoverschrijdend is er een probleem, zeker vanuit Kortrijk naar Noord-Frankrijk. Tijdens het tweede semester volgden 50 studenten een keuzevak aan IESEG, een school voor economie en bedrijfsbeleid in Rijsel. De verbinding met Rijsel is dermate slecht, dat wij liever een bus inleggen om vanop de campus naar Rijsel te gaan, dan de studenten op eigen kracht het openbaar vervoer te laten gebruiken.”

Levenslang leren

Piet De Leersnyder: “We hebben de neiging, ook in dit gesprek, om de discussie over hoger onderwijs altijd heel sterk te voeren in termen van de klassieke generatiestudenten. Humaniorastudenten die doorvloeien en een keuze moeten maken voor een universiteit of hogeschool. We moeten echter ook rekening houden met de zogenaamde andere doelgroepen. Dan hebben we het over werkstudenten, over tweedekansers, en over andere mensen die hun leven en beroepsleven willen heroriënteren. Dat is een groep die volgens mij steeds belangrijker wordt. Voor die doelgroep is het absoluut belangrijk om dicht in de buurt, met een goede bereikbaarheid, een goed aanbod te hebben. Waarom? Als mensen werk en studie met elkaar moeten combineren, dan kunnen ze vaak niet om zeven uur 's avonds aan de andere kant van het land staan. Wanneer lukt dat wel? Als wij erin slagen om een goede mobiliteit te koppelen aan een goed en evenwichtig aanbod.”

Zo komen we aan het aspect permanente vorming. Levenslang leren wordt steeds belangrijker.

Piet Vanden Abeele: “Het is belangrijk om hier een onderscheid te maken tussen verschillende groepen. Je hebt mensen die alsnog een regulier diploma willen verwerven, mensen die hun professionele kennis willen bijspijkeren en mensen die als vrijetijdsbesteding nog dingen volgen, vooral de derde leeftijd. Voor wat het bijspijkeren van de kennis betreft, denk ik dat er inderdaad een steeds toenemende nood zal zijn om dit beschikbaar te maken. Dit kan via diverse vormen van kennisverstrekking, zoals afstandsonderwijs, ervaringsuitwisseling of persoonlijke coaching. Het is een groeiende en zeer dynamische sector, heb ik de indruk.”

Piet De Leersnyder: “Op het vlak van permanente vorming zou ik een lans willen breken voor het investeren in nieuwe onderwijstechnologieën zoals videoconferentie. Dat kan voor een stuk een oplossing bieden voor bijvoorbeeld de mobiliteitsproblemen. Zo hebben we hier voor kinesitherapeuten uit de regio bijscholingscycli georganiseerd via videoconferentie, waarbij de sessie gegeven werd in het UZ Gasthuisberg in Leuven voor kinesisten daar ter plekke. Mensen konden live en interactief mee volgen en mee discussiëren in ons auditorium hier in Sint-Michiels. Dat werkt, en ik stel vast dat dit als onderwijstechnologie ook in toenemende mate ingang vindt bij onze diverse opleidingen. Dat vraagt natuurlijk een investering, en geen kleine. Onze apparatuur is nog maar een paar jaar oud en is nu al verouderd. Ten tweede denk ik dat dat ook een incentive moet zijn om in associatieverband, of voor mijn part zelfs in een breder perspectief, te kijken op welke manier wij mekaar aanbod via die technologie ook bij ons in huis kunnen halen. Naar mijn mening biedt dat ook perspectieven in termen van aanbod voor onze basisopleidingen.”

Piet Vanden Abeele: “Door de geografische ligging van onze provincie zijn we genoodzaakt om daar een beetje meer aan te doen. Ik geef zelf afstandsonderwijs, vanuit Kortrijk naar Leuven. Op deze manier moet ik me niet verplaatsen. Ik denk dat wij hier, uit noodzaak, meer ervaring hebben dan de anderen. Wij weten al hoe je met videoconferentie en zo moet werken,

hoe je alles moet organiseren. We hebben daarnaast ook een zeer gedegen sector lerarenopleiding en educatieve zaken, met een aantal speerpunten in onderzoek, innovatie en ontwikkeling in educatieve technologie. Ik denk dat de provincie zich daar kan differentiëren, op het vlak van de onderwijsmethodes. Steeds meer van mijn lessen staan op streaming video. Studenten kunnen deze lessen op scherm bekijken wanneer ze dat willen. Ze kunnen het ook kopiëren. Het kost een beetje meer tijd om dat te ontwikkelen, maar dan moet je geen ex-cathedrales gaan geven en je kunt die tijd besteden aan meer persoonlijke begeleiding van de studenten.”

Lode De Geyter: “Blended learning, een combinatie van campusonderwijs en e-learning, ik denk dat we daar naartoe moeten gaan. Je moet nog steeds ontmoetingsplaatsen hebben, dynamische interactie tussen mensen vind ik nog steeds essentieel. Maar de technologie kan zeker een oplossing bieden voor knelpunten als bereikbaarheid en betaalbaarheid. En wat de kost betreft, daar vind ik dat we gezamenlijk moeten proberen om die lessen die gedoceerd worden in Vlaanderen of zelfs wereldwijd, hier in West-Vlaanderen aan te bieden.”

Eric Halsberghe: “Permanente vorming is voor West-Vlaanderen een bijzondere uitdaging. Ze zal in de toekomst voor een belangrijk deel samenvallen met de huidige basisopleidingen. Steeds meer mensen willen op latere leeftijd een hoger onderwijsdiploma halen of bijkomende credits verwerven in functie van een veranderende tewerkstelling of nieuwe tewerkstellingsmogelijkheden. De uitdaging is zo immens dat het van belang is dat bedrijven en organisaties ook voor hun medewerkers kunnen creëren om tijdens het werk te leren en competenties te verwerven.” ■